

krotijo, da jim eno prednjih nog na neko vižo zvežejo, da ne morejo letati, in to imenujejo „kolenčati“ (krummschlüssen). Če deži, se pastir pod smreko vstopi, in v ličnjatem plajšču zaviti proti domu gleda, vedno popraševaje, če sme „ugnati“ (v hlev djati).

Čez poldan pušajo ovce „na pustoti“ (to je, hlev iz štirih sten, da se skozi vidi). Ponoči pa to ni varno, ker se dostikrat kak keršen volk prikrade in tolstestih odbere.

Če ovco kakošna bolezen napade, vé pastir — se vé da po svojem — sam pomagati *). Brinjevo olje na kruhu, stara mast s pelinom in česnom, mleko s strelnim prahom in več taci zdravil je za vsako bolezen sploh v navadi, tako da sami ne vedó, ktero pomaga ali pa — nobeno. Če ima ovca tako imenovano „žabico“ (kadar se vleže in po tléh valja), pa ovčar „žabco ofna“, takole: prereže uho ali rep in potem s klincom rano tolče, da ji — kakor mislijo — huda kri odteče, in res! malokdaj ktera ovca za žabco pogine, ker je menda „žabca“ krotka in pohlevna bolezen, ki večkrat sama po sebi preide. Še eno drugo pomoč je neki star ovčar iz Luče svetoval in priporočal, namreč: če je bila ovca žabčina, jo je vzdignil za volno, potresel do dobrega in na tla spustil in — dobra je bila! Zlo se ujema to ozdravljanje z onim vertoglavnih ovác, katerim pastirji v nekterih krajih prav močno klofuto dajo, da bi jim mehur v glavi počil, v katerem je červ, ki dela ovce vertoglavne. Ne vém, kaj bi pastirji rekli, ako bi nje kdo tako ozdravljaj, kadar jih glava boli!

Ovčja reja ne potrebuje pri nas velikega truda. Samo, da se ovce na pašo ženó in jim saj nar manj enkrat na mesec zobanja dajé, za česar nar bolj stolčene lanene glavice rabijo.

Trave za pašo ne potrebujejo velike, ampak jedó rade, kodar že govedo skoraj nič ugrizniti nima. Ovca se stermin in gerdihi potov po pašnikih tako navadi, da se ji čudno zdí, če mora po cestah in celó po lesénih tléh hoditi.

Sama, od trope ali čede odločena, se ovca kaj nerada pase; če včasih ktero za kakošno bolj nedeljo ali za sejm namenjeno za zelnikom ali po goricah pasejo, zmiraj uhaja in k svojim tovaršicam hiti.

Memogredé naj opomnim, da se mi ubogi jagnjički, ki jih mestjani otrokom za kratek čas kupujejo, jako smilijo, ker mlada živalica, ločena zgodaj od dojne matere, mora prav zoper svojo natoro živeti, jésti namreč kuhane jedila: kavo, rajž, celó mesó, z eno besedo: ovca, ki je za gromovjem in skalovjem si živeža iskati namenjena, je pri pogernjeni mizi! Nočem s temi besedami kratkega časa otrokom prikrajševati, ker to še ni tolikega grajanja vredno proti temu, kar se, žalibog! večkrat ob Ljubljani vidi, ko samopašni otroci mlade koštrunčike jezdarijo in sem ter tje vlačijo, da se jim same kosti vidijo, ker volna na tako slabi paši ne more rasti. Neka kuharica je zvečer dala jagnjetu fižola z jesihom in oljem! in zjutraj je — v veliko žalost otrokom — mertev na kanapetu ležal. Celi dan so ga otroci objemali in okoli njega jokali.

Za ovčjo zimsko klajo je nar bolje senó iz visokih gorá z cveticami namešano in lipovo, jesenovo, javorovo, hrastovo, v sili tudi bukovo listje. — Gnoj ovčji je posebno hvaljen za repo in krompir; pred nekaj leti so ga iz male planine v košéh nosili. — Razun dobrega mesa ovca še z lepo volno kmetovavcu velik dobiček donša. Dorasen brav je ima na leto okoli treh funtov. Kmet po pravici pravi: „če bolj zobanje nasolim, več volne od bravú dobim“. Strižejo jih pri nas 3krat v letu: enkrat spomladi o sv. Jurji, drugič o sv. Jerneji, kadar iz planine pridejo, in tretjič o sv. Martinu. Pri strižbi pokaže ovca svojo poterpežljivost, ker jo zvežejo s trakom, pa nič ne žugne. — V Luči, kjer ima en „paver“ (tako le gospodarja zovejo) po 100, tudi čez 200 ovác, delajo iz ovčjega mleka tudi dober sir, ki ga potem prodajajo.

*) Jako dragi so nam taki popisi, da zvémó vse, kako se po deželi to in uno ravna.

Pri nas sicer en gospodar nima po sto bravov, pa vendar vsak domač v vsaki hiši ima svojo ovco, večidel tudi po več.

Nar večji sovražnik ovác zraven močirne paše ali mokre letine je volk; jih pa tudi zjezen ali lačen pomeče, da je gerdó. Pripovedujejo, da je enkrat prišel volk k neki čedi, ko so ravno ovce čez prag v hlev skakale. Pastir vidši, da volk med ovčami v hlev sili, vzame hitro sekirico izza pasa, jo verže za volkom in mu jo k sreči v herbet zasadi.

Več let že ni bilo volka na naši planini viditi; letos pa so zopet enega ustrelili potem, ko je gerdavž nekaj koštrunov pometal.

Bl. Ššk.

Od krompirjevega prihoda na Krajsko.

Pripovedka krajska.

Ko je bila v letih 1777 in 1778 huda dragina in lakota na Krajskem, so se bili žganjci poslovili od Krajncov. Ko tedaj čez Ljubelj potujejo, jih sreča krompir, pa tako jame govoriti:

„Kam tako hitro?“

Žganjci: „Grémo preč! Krajnci so preubožni za nas“.

Krompir na dalje: „Pojte z mano nazaj! Jez grém na Krajsko, bomo skupaj Krajncem opomogli, da lakote ne poginejo“.

Žganjci in krompir se sprijaznijo in že veliko let jedó Krajnci žganjce, krompir in — krompirjeve žganjce. Bl. Ššk.

Starozgodovinske čertice

O legi in pomenu rimsko-slovenske postaje Pultavia.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Temu članku še pritaknem razlago nekterih slovenskih osebnih imen iz napisov rimskih kamenov na Koroškem najdenih.

Pervo je ime Sissia v napisu: J. Cassiu(s) (Se)cundus et SISSIA Adjutoris filia sibi et Cassiae Crispin. etc. ¹⁾ Ime Sissia je po božici Sisi. Sisa tudi Ciza je slovenska „Ceres mammosa“ — osebljena rodovitna zemlja; korenika je siso got. daddjan, säugen, althochdeutsch dutto, retiški tetta, nemški Zitze, cimriški didi, diden, „papilla“, baskidithia, tillia, ruski titika in sisek, ilirski cica, poljski cie, česki cec, cucati, cecati, cicati, sisati, ruski sosati, slov. sisati, zizati, cizati, cecek, zizek, cizek in sisek, „papilla“. K gotišk. daddjan gré še česk. dundati „lactere“, zato Dunda = Sisa, Ciza, serbski Dodola — imeni božice zemlje. Sisa, Ciza, Dunda ²⁾. Dodola so samo razne poznamljevanja ednoiste božice rodovitne zemlje „Cereris mammosae“.

Slovenski imeni ste dalje Caucavus in Svadunus v napisu kamena najdenega v Brezach (Friesach): Jucundo CAVCAVI Libertus et SVADVNI „Vitalis filius“ ³⁾. Kavkav pomeni Corvinus od kavka, „corvus“. Zavoljo oblike primeri: šepav, šegav ⁴⁾ itd. Svadun pa se izpeljevati ima iz svado, contendo, litigo, „svada“, „contentio“, „svadliv“, „contentiosus“, sansk. vâdh, „vexare, perturbare“, cimriški gwyth, „wrath, anger, indignation“, got. vods, althochd. vuti, woti, Wuth. Zastran oblike primeri metun, gizdun itd.

Imenitno ime za jezikoslovca je Ritumara v napisu kamena najdenega pri sv. Ivanu blizu Wolfsberga: M. Lon-

¹⁾ Ankershofen V. 568.

²⁾ Horvati Zagorci imenujejo tudi dōgo, pogo, trakačo (Regenbogen) dondo, „die saugende“, ker med Slovenci teh okrajin še sedaj vera vlada, da se dogá (mavra) vode „nasisa“ in „na-se potegne“ za prihodni dež.

³⁾ A. Eichhorn „Beiträge“ II. 63.

⁴⁾ Svojo nekdanjo izpeljavo imena Caucavus z sansk. kakilas opozovljam.